

Kemal Gözler
**ANAYASA NORMLARININ
GEÇERLİLİĞİ SORUNU**

Kemal Gözler
ANAYASA NORMLARININ GEÇERLİLİĞİ SORUNU

Ekin Kitabevi Yayınları
ISBN: 975-7338-47-

© 1999. Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan kitabevinin izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi, ya da her hangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

Birinci Baskı
Mayıs 1999

Baskı: Motif Matbaası

Dizgi ve Sayfa Düzeni: Kemal Gözler
Kapak Düzeni: Kemal Gözler
Düzeltilme: Serkan Bilgin, Ümit Sinan Deniz, Murat Şaşı
Görüşleriniz İçin: gozler@uludag.edu.tr

Dağıtım:
Ekin Kitabevi
Altıparmak Cad.
Burç Pasajı no: 27
BURSA
Tel+Fax: (0224) 223 04 37

Yard.Doç.Dr. Kemal GÖZLER
Uludağ Üniversitesi Öğretim Üyesi

ANAYASA NORMLARININ GEÇERLİLİĞİ SORUNU

EKİN KİTABEVİ YAYINLARI
B U R S A - 1 9 9 9

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

I. Konu ve Konuyu İfade Etmek İçin Kullanılan Terimler	1
II. Yaklaşım Biçimleri	7
III. Hukukun Genel Teorisi	9
IV. Anayasa Hukukunun Pozitivist Teorisi	16
A. Tabîî Hukukun Reddi	17
B. Değerlerin Bilinemezliği İlkesi	18
C. Pozitivist Teorinin Bilim Anlayışı	21
1. Bilimin Konusu Objektif Olarak Bilinebilir Bir Şeydir	21
2. Bilim ile Bilimin Konusu Birbirinden Farklı Şeylerdir	22
3. Bilimin Görevi Konusunu Sadece Tanımdır	23
4. Hukuk Bilimi Kendisine Yabancı Unsurlardan Arınmalıdır (“Saflık”)....	24
V. Plân	24

Birinci Bölüm

ANAYASA NORMATİFLERİNİN GEÇERLİLİĞİNİN ÖNKOŞULLARI

I. Maddî Varlık	28
II. Normatiflik	30
A. Normun Konusu: Beşerî Davranış	35
B. Normun Koyucusu: Beşerî İrade	39
Anayasa Hükümlerinin Normatifliği	43
III. Hukukîlik	46
A. Bir Normun Hukukîliğinin Kriteri	46
1. Müeyyide Kriteri: Hukuk Normu Müeyyideye Bağlanan Normdur	47
2. Aidiyet Kriteri: Hukuk Normu Hukuk Düzenine Ait Olan Normdur	48
B. Bir Normatif Düzenin Hukukîliği Kriterinin Araştırılması	49
Müeyyidesiz Hukuk Normları Sorunu	52
1. Bir Hukuk Düzeninde Müeyyidesiz Hukuk Normları Olabilir Tezi	53
2. Müeyyidesiz Hukuk Normlarının Olamayacağı Tezi	53
a) Hukuken Anlamsız Normlar	54
b) Bağımlı Normlar	55
IV. Anayasallık	57

İkinci Bölüm

ÜÇ DEĞİŞİK HUKUKÎ GEÇERLİLİK ANLAYIŞI

I. Aksiyolojik Geçerlilik: Tabîî Hukuk Teorisi	63
Aksiyolojik Geçerlilik Anlayışına Göre Anayasa Normlarının Geçerliliği	71
II. Maddî Geçerlilik: Hukukî Realizm Akımı	72
Maddî Geçerlilik Anlayışına Göre Anayasa Normlarının Geçerliliği Sorunu ..	81
III. Biçimsel Geçerlilik: Pozitivist Teori	82

Bu Üç Geçerlilik Anlayışından Hangisi veya Hangileriyle Hukuk Normunun Geçerliliği Tanımlanabilir?	88
Değerlendirme	91
1. Bir Normun Geçerliliği ile Hukuk Düzeninin Etkililiği Arasındaki İlişki....	94
2. Bir Normun Geçerliliği ile Bu Normun Asgarî Etkililiği Arasındaki İlişki..	95

Üçüncü Bölüm

ANAYASA NÖRMLARININ GEÇERLİLİĞİNİN ASIL VE EK KOŞULLARI

I. Geçerliliğin Asıl (<i>Per Quam</i>) Koşulu: Normun Biçimsel Geçerliliği.....	99
II. Geçerliliğin Ek (<i>Sine Qua Non</i>) Koşulları	102
A. Global Hukuk Düzeninin Etkililiği	103
Anayasa Normlarının Geçerliliğinin Koşulu Olarak Global Hukuk Düzeninin Etkililiği	103
B. Bir Normun Minimum Etkililiği	105
Anayasa Normlarının Minimum Etkililiği.....	109
Sonuç.....	111

Dördüncü Bölüm

ANAYASAÜSTÜLÜK SORUNU

Giriş: Anayasaüstülük Kavramı	113
1. Dış Anayasaüstülük - İç Anayasaüstülük	113
2. Dar Anlamda Anayasaüstülük - Anayasa Normları Arasında Hiyerarşi.....	114
I. Anayasaüstü Prensiplerin Varlığını Savunan Tezlerin Açıklanması.....	119
A. Bazı Tabîî Hukuk Prensiplerinin Anayasaüstülüğü Tezi	121
B. Bazı İnsan Hakları Prensiplerinin Anayasaüstülüğü Tezi.....	122
C. Millî Egemenlik İlkesinin Anayasaüstülüğü Tezi.....	125
D. Anayasaüstü Değerde Hukukun Genel İlkelerinin Varlığı Tezi	128
E. Anayasaüstü Değerde Teamülün Varlığı Tezi	130
F. Fransa'da Üçüncü Cumhuriyet Döneminde 1789 Bildirgesinin Anayasaüstülüğü Tezi.....	131
G. Türkiye'de Anayasa Mahkemesinin Bazı Kararlarında Savunulan Anayasaüstülük Tezleri.....	135
II. Eleştiri.....	136
A. Genel Eleştiri	137
B. Özel Eleştiriler	140
1. Bazı Tabîî Hukuk Prensiplerinin Anayasaüstülüğü Tezinin Eleştirisi	140
2. Bazı İnsan Hakları Prensiplerinin Anayasaüstülüğü Tezinin Eleştirisi... ..	141
3. Millî Egemenlik İlkesinin Anayasaüstülüğü Tezinin Eleştirisi.....	141
4. Anayasaüstü Değerde Hukukun Genel İlkelerinin Varlığı Tezinin Eleştirisi	143
5. Anayasaüstü Değerde Bir Teamülün Varlığı Tezinin Eleştirisi.....	144
6. Fransa'da Üçüncü Cumhuriyet Döneminde 1789 Bildirgesinin Anayasaüstülüğü Tezinin Eleştirisi	144
7. Türkiye'de Anayasa Mahkemesinin Bazı Kararlarında Savunulan Anayasaüstülük Tezlerinin Eleştirisi	146
Sonuç: Anayasaüstü Prensiplerin Hukuken Geçersizliği	148

Beşinci Bölüm**ANAYASA NORMLARI ARASINDA HİYERARŞİ SORUNU**

I. Anayasa Normları Arasında Hiyerarşi Tezlerinin Açıklanması.....	153
A. Temel Hakların Sert Çekirdeğine İlişkin Anayasa Hükümlerinin Diğerlerine Üstünlüğü Tezi (Birinci Derece Temel Hakların Varlığı Tezi).....	154
B. Millî Egemenliğe İlişkin Anayasa Normlarının Üstünlüğü Tezi	158
II. Eleştiri.....	161
A. Genel Eleştiri	163
B. Özel Eleştiriler	163
1. Temel Hakların Sert Çekirdeğine İlişkin Anayasal Hükümlerin Üstünlüğü (Birinci Derece Temel Hakların Varlığı) Tezinin Eleştirisi..	164
2. Millî Egemenliğe İlişkin Anayasa Normlarının Üstünlüğü Tezinin Eleştirisi	166
Anayasanın Değiştirilemeyecek Hükümleri Diğer Hükümlerinden Üstün Müdür?.....	168
Sekizinci Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansında Anayasa Normları Arasında Hiyerarşi Sorunu.....	171
A. Almanya.....	173
B. Belçika	174
C. İspanya	174
D. İtalya	174
G. İsviçre	175

Altıncı Bölüm**ULUSLARARASI HUKUK****NORMLARININ ANAYASAÜSTÜLÜĞÜ SORUNU**

I. Açıklama	180
II. Eleştiri.....	185
A. Teorik Argümanların Çürütülmesi.....	185
B. Pratik Argümanların Çürütülmesi	186
C. Uluslararası Hukukun Bizatihi Varlığına Yönelik Eleştiriler	193
Sonuç	197

Yedinci Bölüm**AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİNİN
TÜRK HUKUK DÜZENİNDEKİ YERİ SORUNU**

I. Tezlerin Açıklanması	199
1. Mümtaz Soysal	200
2. Edip F. Çelik.....	205
3. A. Feyyaz Gölcüklü ve A. Şeref Gözübüyük	207
4. Tekin Akıllıoğlu	208
5. İbrahim Ö. Kaboğlu	208
6. Süheyl Batum	209
7. Necmi Yüzbaşıoğlu	210
II. Eleştiri.....	211
III. Görüşümüz	213

Sekizinci Bölüm
ANAYASANIN RUHU SORUNU

I. Açıklama	219
II. Eleştirisi.....	228
Değerlendirme.....	233

Dokuzuncu Bölüm
ANAYASAL TEAMÜLLERİN GEÇERLİLİĞİ SORUNU

I. Genel Olarak Teamül.....	239
II. Klasik Anayasa Hukuku Doktrininde Anayasal Teamüller.....	240
A. Anayasal Teamüllerin Unsurları.....	241
1. Maddî Unsur: Uygulama	241
2. Manevî Unsur: Uygulamanın Hukukîliği İnancı	243
B. Anayasal Teamüllerin Hukukî Değeri	243
1. Yazısız Anayasa Sisteminde Teamülün Hukukî Değeri Sorunu.....	243
İngiliz Anayasa Hukukunun Kaynakları	244
2. Yazılı Anayasa Sisteminde Anayasal Teamüllerin Hukukî Değeri Sorunu	247
a) Praeter Constitutionem Teamüllerin Hukukî Değeri	247
a) Secundum Constitutionem Teamüllerin Hukukî Değeri.....	248
a) Contra Constitutionem Teamüllerin Hukukî Değeri.....	249
Türk Anayasa Hukuku Doktrininde Anayasal Teamüllerin Değeri Tartışması.....	252
III. Geçerlilik Teorisi Açısından Anayasal Teamüllerin Geçerliliği Sorunu.....	254
A. Önkoşullar	254
1. Maddî Varlık.....	254
2. Normatiflik	256
3. Hukukîlik	258
4. Anayasallık	259
B. <i>Per Quam</i> Koşul	260
C. <i>Sine Qua Non</i> Koşullar	263
1. Global Hukuk Düzeninin Etkililiği.....	264
2. Bizzat O Normun Minimum Etkililiği.....	264
Türk Hukuk Düzeninde Anayasal Teamül Olabilir mi?.....	266

Onuncu Bölüm
GEÇERLİLİK KOŞULLARINA
AYKIRILIĞIN MÜEYYİDESİ: GEÇERSİZLİK

Kanunların Geçerliliği Sorunu	272
Kanunların Anayasaya Uygunluğu Denetlenebilir mi?.....	275
Anayasallık Denetiminin Olmadığı Bir sistemde Anayasaya Aykırı Kanunların Geçerliliğinin Temeli	277

Sonuç	281-312
Bibliyografya	291-312
Dizin	313-317
Özgeçmiş ve Yayın Listesi	318-319
İstatistik	320